

Verslag van de najaarslezing op 16 oktober 2019 in de Schuilkerk van het Stedelijk Museum Vianen gegeven door de heer Jan Niessen

De opkomst voor deze lezing was enorm. Liefst 66 personen hadden de moeite genomen om naar het Stedelijk Museum te komen om te luisteren naar de lezing van de in Vianen geboren historicus Jan Niessing over *Johan van Oldenbarnevelt*.

Johan

Maurits

Feitelijk is diens naam onlosmakelijk verbonden met die van Prins Maurits, ondanks het grote leeftijdsverschil. Er wordt door Jan op gewezen dat Van Oldenbarnevelt geen rekening heeft gehouden met het feit dat Maurits zich ontwikkelde tot een krachtige persoonlijkheid die zich ontworstelde aan het paternalisme van zijn mentor en zelfstandig beslissingen ging nemen die niet meer strookten met de ideeën van Johan.

Maurits vond dat Van Oldenbarnevelt hem niet serieus nam en beide mannen kwamen steeds meer tegenover elkaar te staan. Van Oldenbarnevelt gaf Maurits de opdracht met zijn leger zuidwaarts te trekken om de Duinkerker kapers een halt toe te roepen. Bij Nieuwpoort troffen het Staatse leger en het Spaanse leger elkaar en hoewel de bloedige slag in een

overwinning voor Maurits eindigde, weigerde deze nog verder te trekken. Maar het belangrijkste geschilpunt was dat Van Oldenbarnevelt een groot voorstander was van een wapenstilstand. Maurits wilde dat absoluut niet, omdat hij bang was dat de Spanjaarden zich militair zouden versterken en dat zijn positie zou verzwakken omdat de politiek de boventoon zou voeren.

Naast deze politieke verschillen namen Maurits en Van Oldenbarnevelt in de godsdiensttwist tussen Gomarus en Arminius een andere keuze. Uit alles blijkt dat het eigenlijk een ordinaire machtsstrijd was, waarin Van Oldenbarnevelt aan het kortste eindje trok, toen hij de steden toestemming gaf om waardgelders (soldaten) binnen de stadsmuren toe te laten. Dat werd door Maurits als een aantasting van zijn positie beschouwd, een soort coup. Hij kon dat niet op zich laten zitten en nam tegenmaatregelen door het gevangennemen van de zogenaamde coupgelegers waaronder Van Oldenbarnevelt en Hugo de Groot. De raadspensionaris werd beschuldigd van landverraad en hoogverraad. Maar het eerste kon niet onderbouwd worden en verviel als tenlastelegging. Er volgde een schijnproces waarin Van Oldenbarnevelt ter dood werd veroordeeld en het vonnis werd direct uitgevoerd op het Binnenhof in Den Haag dat volgestroomd was met belangstellenden. Zijn knecht Jan Francken betrad samen met zijn meester het schavot. De beul uit Utrecht voltrok het vonnis.

Jan Francken, die de laatste dagen van zijn meester heeft vastgelegd in een pas ontdekt dagboek.

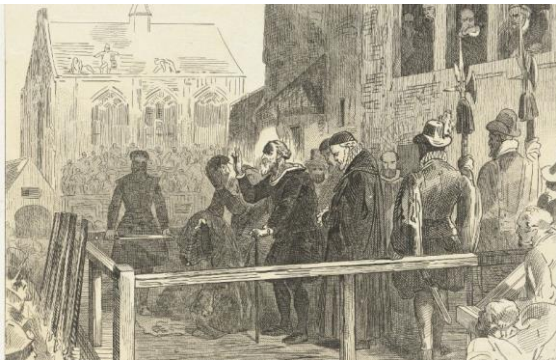
Onthoofding van Johan van Oldenbarnevelt door Jan Luyken

Deze zoon van Oldenbarnevelt belandde ook op het schavot.

Het volgestroomde Binnenhof woont de terechtstelling van Van Oldenbarnevelt bij.

Johan van Oldenbarnevelt op het schavot vóór zijn onthoofding.

Deze boeiende lezing was een goede voorbereiding op de excursie naar Amersfoort van zaterdag 19 oktober.

Jos Smit, zondag 20 oktober 2019